

Nr 15.

Utlåtande i anledning av väckt motion angående åtgärder i syfte att avskaffa övergrepp och rättskränkningar mot underordnade inom militärväsendet.

I en inom andra kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 171, vilken behandlats av första lagutskottet, har herr *Spångberg m. fl.* yrkat, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om utredning och förslag i syfte att avskaffa övergrepp och rättskränkningar mot underordnade inom militärväsendet.

Till stöd för sitt yrkande åberopa motionärerna vissa från militieombudsmannens till årets riksdag avgivna ämbetsberättelse hämtade exempel på övergrepp och rättskränkningar mot underordnade. Motionärerna anföra vidare bland annat följande:

Man får inte slå bort dessa förhållanden med att övergreppen skulle tillhöra undantagen och att det övervägande flertalet officerare och befäl helst skulle önska ett kamratligt förhållande inom försvarsväsendet. Det måste vidtagas sådana åtgärder, att det befäl, som förstör kamratlighet och trevnad, antingen avlägsnas från sin ställning eller iakttar vanligt folkvett.

En utredning i detta syfte bör därför företagas, varvid olika medel och åtgärder få vägas mot varandra. Man kan härvid tänka sig exempelvis lika straff för samma överträdelse oavsett manskaps- eller befälsställning. Om en överordnad tilltalar en underordnad med "djävla fähund", "idiot" etc., skall han ha samma straff som skulle drabba den underordnade, om rollerna vore omvända. Straff torde emellertid inte utgöra enda radikallösningen. En del skulle kunna uppnås genom undervisning i psykologi, pedagogik och vanlig folkbildning, avstängning från befordran eller avlägsnande ur tjänsten eller befälsställningen.

Utskottet har genom sin årligen återkommande granskning av militieombudsmannens ämbetsförvaltning kunnat förskaffa sig ett visst underlag för bedömande av den fråga, som tagits upp i motionen. Militieombudsmannens ämbetsberättelse måste ge en något ensidig bild av förhållandena inom militärväsendet, då däri huvudsakligen redogöres för missförhållanden, beträffande vilka militieombudsmannen haft anledning att ingripa, och dessa icke kunna anses kännetecknande för andan inom försvarsväsendet i allmänhet. Å andra sidan torde granskningen av militieombudsmannens ämbetsförvaltning giva fog åt en uppfattning, att olämplig behandling av underordnade inom militärväsendet alltjämt förekommer i en utsträckning, som påkallar uppmärksamhet. Att helt komma från dylika missförhållanden torde vara ett ouppnåeligt mål. Befälskåren inom den svenska krigsmakten rymmer ett så stort antal personer, att det torde vara praktiskt taget omöjligt att hindra att bland dem kommer in en eller annan, som på grund av

Utskottet.

bristande lämplighet för yrket eller till följd av missriktat och överdrivet nit missbrukar sin befälsställning.

Sedan länge ha emellertid statsmakterna strävat efter att i görligaste mån förhindra förekomsten av sådana övergrepp, och att på eftertryckligt sätt beivra desamma, om de likväl skulle äga rum. Under senaste tiden ha dessa strävanden intensifierats och man har på skilda vägar sökt skapa en bättre anda inom krigsmakten. Flertalet av de av motionärerna antydda åtgärderna att råda bot på missförhållandena ha undersökts och prövats, eller också står man just i begrepp att göra detta.

Här må sålunda erinras om, att sakkunniga inom försvarsdepartementet — 1945 års militärutredning — den 31 oktober 1946 avgivit betänkande och förslag angående förhållandet mellan befäl och meniga inom krigsmakten m. m. I detta betänkande, som för närvarande är föremål för remissbehandling, har bl. a. den av motionärerna berörda frågan gjorts till föremål för en ingående undersökning och vissa förslag till avhjälpande av missförhållandena ha framlagts. Andra sakkunniga inom departementet — arméns officersutbildningskommitté — ha i ett den 13 juni 1946 avgivet betänkande bland annat föreslagit utökad undervisning i psykologi och pedagogik för arméns officerare.

Utskottet vill vidare erinra om det betänkande med förslag till strafflagstiftning för krigsmakten, som avgavs den 16 november 1946. Den fullständiga revision av strafflagstiftningen för krigsmakten, som föreslås i detta betänkande, erbjuder i förevarande sammanhang åtskilligt av intresse. Enligt vad som anges i betänkandet har vid utredningen bl. a. eftersträvats att undvika stadganden, som innebära en olika straffrättslig behandling av särskilda grupper av krigsmaktens personal. Sålunda föreslås, att samma straffbestämmelse skall vara tillämplig för en överordnad som gjort sig skyldig till misshandel av underordnad som för det fall att en underordnad misshandlat en överordnad. Motsvarande föreslås skola gälla beträffande smädelse. Endast för det fall att riket är i krig skall en särskild strängare straffskala vara tillämplig vid våld mot förman. Förslaget innehåller vidare en bestämmelse om straff för oskickligt beteende, som skall gälla alla kategorier av krigsmän. Med bestämmelsen avses att straffbelägga även sådana yttringar av olämpligt uppträdande, som icke äro straffbara som smädelse eller annan missfirmelse. Gällande lag innehåller i detta hänseende en särskild straffbestämmelse i 82 § strafflagen för krigsmakten, som dock blott avser de underordnades uppförande mot förmän och andra överordnade. I betänkandet framhålles, att det för upprätthållande av en god allmän disciplin är lika viktigt att förmän icke behandla sina underlydande på ett kränkande eller nedsättande sätt eller eljest visa missaktning mot dem. Ytterligare må nämnas, att förslaget innehåller bestämmelser, som innebära ökade möjligheter att skilja en befattningshavare, som gjort sig skyldig till övergrepp, från hans tjänst vid krigsmakten.

Slutligen torde ett nyligen framlagt förslag att avskaffa krigsdomstolarna i fredstid få tillmätas viss betydelse beträffande den föreliggande frågan, icke minst genom den i samband därmed föreslagna genomgripande omläggningen av

det militära utredningsväsendet i såväl disciplinmål som sådana mål som skola gå till domstol.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att förevarande motion, II: 171, icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 6 mars 1947.

På första lagutskottets vägnar:

K. SCHLYTER.

Vid detta ärendes behandling ha närvarit

från första kammaren: herrar Schlyter, Wagnsson, Westman, Ahlkvist*, Lindblom, Löthner, William Ohlsson och Arrhén*;

från andra kammaren: herrar Rylander, Gezelius, Hedlund i Östersund, Olsson i Mellerud, Berg, Sundström i Vikmanshyttan, Andersson i Mölndal* och Pettersson i Ersbacken.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Stockholm, Tryckeriaktiebolaget Tiden, 1947